Edebiyat DÜNYASI

EDEBİYAT SANAT FİKİR AKTÜALİTE

Sayı: 21 - 1 Aralık 1949 Her ayın 1 ve 15 inde İstanbul'da çıkar - Fiatı 15 Krş

OKUYUCULARIMIZA

Edebiyat Dünyası'nı dört aylık bir ayrılıktan sonra yeniden ellerinize ulaştırabilmenin sevinci içindeyiz. Yaz aylarında derginin yayımına ara vermek zorunda kalışımızın sebeplerini hepinizin azçok bildiğinizi sanıyoruz. Bu işin acı, can yakan tarafı.

Zaten az sayıda olan okuyucumuz bir iki, ülkenin köşe ve bucaklarına dağılmış vaziyette. Onlara dergiyi ulaştırmak ayrı bir mesele, o bayilerden paramızı toplamak ayrı bir mesele, dergiyi yabancı matbaalarda bastırıp yayınlamaksa apayrı bir mesele. Hem bu meseleler öyle masa başında çözümlenmeğe de pek gelmez. Her an için yanılmamız daha doğrusu her an bir diğer müşkülle karşılaşmamız mümkündür.

Edebiyat Dünyası bu sefer gene bazı yeniliklerle okuyucularına gelmektedir. İlk yeniliğimiz derginin iki sayısı arasındaki süreyi kısmak oldu. Edebiyat Dünyası bundan böyle her ayın 1 inde ve 15 inde olmak üzere ayda iki defa çıkacaktır. İkinci yeniliğimiz hemen her sayıda okuyucularımıza günün en canlı konuları üzerinde söz yetkisi olanlarla kısa kısa konuşmalar veya anketler yapıp sunmak olacaktır. Üçüncü büyük yeniliğimiz son sayfamızı Dünyada Edebiyat - Sanat - Fikir - Aktüalite haberlerine ayırmaktır. Dil bilen üç arkadaşımız bu sayfayı yönetmekle görevlendirilmişlerdir. Dördüncü bir yeniliğimiz Fikir ve Sanat Eleştirmesi başlığı altında günün Edebi yönden mizahını yapmak, daha doğrusu iğnesini batırmaktır.

Edebiyat Dünyası en samimi sevgilerle okuyucularına sağlık ve başarı diler.

EDEBİYAT DÜNYASI

Devlet Karşısında Sanat Adamı

Fahir ONGER

Bu yazı, sanatçının mutlak hürriyetini savunan fikir ve anlayışa karşı, modern devlet kurulu içinde sanatçının böyle bir hürriyeti olmadığını açıklamak üzere kaleme alındı. Bu itibarla yazıya: «Sanatçının devlet karşısındaki sorumluluğu» başlığı da konabilir.

Biz burada, hemen herkesin bildiği gerçekleri bir defa daha göz önüne çıkarırken, bugünkü vâkıaları misal olarak ele alıyoruz. Ama aslında, tarihin hiçbir devrinde sanatın hür bir çalışmayla meydana getirildiğine de inanmıyoruz. Evveldenberi sanatı ve sanatçıyı tahdit eden birtakım otoriteler vardır. Belli sanat eserlerinin ne şekilde ve hangi şartlar altında yapıldıklarını tetkik etmek, okuyucuyu bu konuda aydınlatacaktır. Modern devletin teşekkülünden sonra, sanat adamının çalışmalarını sınırlıyan esaslar belki şu; bu şahsın keyfi müdahalesiyle değil, fakat hukuki normlar halinde kendini gösterir. Bu devrede artık sanatçı eserinden ötürü hukuken mesul bir durumda bulunmaktadır. Sanatçı günümüzde; yaratma heyecanı içinde kendini kaybetmiş, «vecd ve istiğrak» ile başı dönmüş bir yarı ilâh veya meczup değil, tam aksine yaptığı işin enini, boyunu ölçen ve terettüp edecek müeyyideleri hesaplıyan bir cemiyet adamıdır.

Sanat adamını sınırlıyan mesuliyet, yalnızca devletin kanun yoluyla yüklediği mükellefiyyetlerden ibaret değildir. Sanatçıyı şekillendiren ve onun çalışma yolunu tâyin eden daha birçok tahditler vardır. Halk karşısındaki sorumluluk, sanat kurallarının gelişmesi yönünden, yâni sanatın terakkisi bakımından düşen mesuliyetler bunların başında gelir.

Bir mimarın, «artistik kreasyona sahip» büyük bir mimarın hârikulâde bir yapı projesi hazırladığını düşünün. Bu tahakkuk ederse Türk yapı sanatı bir şaheser kazanacaktır. Fakat mimar ne kadar deha sahibi olursa olsun, projesini malzemeyle birleştirmekte hür değildir. Çünkü, şehirde kadastro'ya dahil yerlerin imar durumu önceden tesbit edilmiştir. Ve bir «Yapı ve Yollar Kanunu» vardır. Proje bunlara uymadığı takdirde inşaat müsaadesi verilmez. Her şeye rağmen gizlice yapmak yoluna gidilirse, bina yıktırılır. Ve hattâ bazı hallerde yapının (yâni eserin) etraf için tehlike teşkil ettiği sabit olursa, mimar (yâni sanatçı) hakkında cezai takibat yapılır. Böylece belki bir şaheser daha doğmadan ortadan kaldırılmış ve sanatçı böyle bir eserinden ötürü kanunen sorumlu tutulmuş olur.

Heykelcilikte de buna benzer bir durum vardır: Heykel, büyük kompozisyon'a varmak cehdi gösterdiği zaman anıt mânası kazanır. Anıt'lar hemen her yerde devlet, belediye, büyük kurumlar tarafından sipariş üzerine ve bir şartnameye bağlı olarak yaptırılır. Burada da sanatçının çalışması bu şartname esaslarına intibak etmek zorundadır. Ayrıca teşhir olunacak sanat eserlerinin tabi oldukları umumi ahkâma da aykırı olmaması aranacaktır.

Bir veya birkaç ressam sergi açabilirler. Burada kanunun suç unsuru bulacağı resimlerin gösterilmesi bu resimleri yapanlar hakkında cezai takibata yol açar. Onun için ressamlar her yaptıkları resmi teşhir edemezler. Yahut ancak sergiye koyabilecekleri şekilde resim yapmıya mecburdurlar.

Plastik sanatlar alanında gördüklerimiz, diğer sanat bölümlerinde de az veya çok şiddetlenmiş olarak gene mevcuttur. Edebiyatın sahne ve perdeyle ilgili kısmında hem yazılı eser, hem de mizansen ve reji ayrı ayrı kayıtlara tabidir. Bir piyesin sahneye konabilmesi için evvelâ izin alınması lâzımdır. Müsaadesi alınmış tiyatro eserlerinin temsil süresi içinde sahneden kaldırıldığı bir vâkıa olduğuna göre, bir nevi (Sansür) olması gereken ilk müsaadenin dahi bu konuda kâfi görülmediği anlaşılır. (son yıllar içinde Ankara ve İstanbul sahnelerinde cereyan eden vâkıalar nalır-

(Sonu 4 üncüde)

Aynı Güneşte Isınıyoruz

Serçeler hey serçeler
beni de alın aranıza
güneşi beraber selâmlıyalım
uçuşalım, ötüşelim beraber
benim türkülerim de sizinkine benzer
birikmiş damla damla geceden

O dal sizin şu dal benim
geçinir gideriz kardeşçe, dostça
bakmayın kanatsız olduğuma
ürkütmesin sizi bıyığım sakalım
bekler beni de bir başka atmaca
sizden farklı değil ki halim

Aynı güneşle ısınmıyor muyuz?
Aynı gök değil mi üstümüzdeki?
Sizi vuran tüfek
beni vurmuyor mu sanki?

Suat TAŞER

Prof. Melâbat ÖZGÜ

"Ancak kendi kendine yetince sanatkâr hakiki sanatkârdır!,,
"Ancak kendi içinde mükemmel olan eser sanat eseridir!,,
"Ancak güzelliğin kendisinde bulunan güzel, gerçekten "güzeldir!,,

Goethe, bu hükümlerile "*sanat, sanat içindir,,* nazariyesine doğru mühim bir adım atmış oldu. Bunun için de sonraları Fransa'da "*Sanat sanat içindir,,* hareketinin mücahitleri tarafından alkışlandı ve örnek tutuldu. Goethe Napolyon harpleri sırasında en şiddetli top sesleri arasında Hafisin güllerine tutularak "*batı-doğu Divanı,,* nı yazdığı gibi, Theophile Gautier de kapalı penceresine çarpan gürültülü fırtınaya bakmayarak minyatürler çizmiş, kıymetli taşlar yontmuş. Goethe'den, "*sanat sanat içindir,,* şairi olan Theophile Gautier'e doğru bir yol uzatıldı, ve daha çok Fransız olan bu estetik tip, Goethe'nin universal şahsiyetleriyle bir tutuldu. Fakat Goethe bambaşka bir değer sistemi içinde yaşadı. Onun hayat normlarının bilsbütün başka bir değeri vardı. Tabiata ilme ve Tanrı'ya olan münasebetinde Gautier'den tamamiyle ayrı bir insandı.

«*Sanat sanat içindir*» insanının görüşü eseri şahsın hayatı üstünde tutar ve duyulan acılardan bir eser meydana gelirse, suçun büyük veya küçük oluşu, bahis konusu olmaz. Goethe, bu görüşün tipleri arasına girmiyor; çünkü eser yazayım diye yaşamış değil, yaşadığı için eser yazmak ihtiyacını duymuş. Yaşadıklarını sanatkârane bir şekilde içine bürüyünce ona, ıstıraplardan kurtulur, kuruntuları sona erer gibi belirmiş: "*Beni sevindiren, üzen, yahut da meşgul eden herhangi bir şeyi, mefhumlarımı dışta olanlarla ayarlamak ve kendimi teskin etmek için, bir resme, bir şiire döker, ve böylece kendi kendimle hesaplaşırım,,* Bu sebepten Goethe için eser yazmak sanki hayatın zorundan kurtulmaktan başka bir şey değildi. Kendine ve kendi hayatına sanat gözüyle bakmakla da kendisine karşı objektif bir görüş kazanmıştır. Başkaları ıstıraptan kıvranıp mahv oldukları yerde, ona bir Tanrı, neler çektiğini söyliyebilmesi için, söz kudreti vermiş, bunu da kendisi bir saadet olarak duymuş:

"Und wenn der Mensch in seiner Qual verstummt,
Gab mir ein Gott zu sagen, was ich leide,,

Fakat buna rağmen söz kudreti, onu herhangi bir azap ve ıstıraptan tamamiyle kurtaramamış olduğunu, sevinç ve acılarını yalnız bir eserde değil, bir çok eserinde tekrar tekrar şekillendirmek ihtiyacını duyması gösteriyor: Nitekim Sesenheim rahibinin kızı Friederike Brion'a olaan aşkını "*Götz von Berlichingen,,* de, "*Faust,,* da, "*Clavigo,* da ve *Wilhelm*" de tekrar yaşatmıştır. Goethe, acaba neden bir defa itiraf etmekle sükûnet bulamıyordu? Çünkü Aristoteles'in katharsiz nazariyesine karşı büyük bir antipatisi vardı. Bu antipati "*güzel, kendi için güzeldir, bu sebepten de tesir etmez, fayda vermez,*" nazariyesinden çok şahsi tecrübelerinden geliyordu: "*Hiç bir trajedik sanat, ruhu hafifletemez, aksine insana huzursuzluk verir; onu müphem duygular içinde bırakır ve hususile gençliğinde hararetle bağlandığı bir durum karşısına çıkarır.*»

Goethe'nin gençlik çağında üzerinde aldığı ve olgunlaşıncaya kadar üzerinde taşıdığı yük, Orestes de en heyecanlı şeklini bulmuştur. Fakat burada cezasını çeken sadece güzellik ve antik mefhumları değil, ayni zamanda "*temiz insanlık,,* tır. Iphigenie cezasından kurtulduktan sonra ancak Orest'i kurtulabiliyor. "*Tasso,,* adlı eserinden de gene aynı fikir hakimdir.

Goethe'nin edebi yaratıcılığı ile hayatı arasındaki münasebetini inceleyen eserler, birbirlerinden çok farklı olarak değerlendirmektedirler. En kuvvetlileri bile az çok gelceğe dayanarak ehemmiyeti bâzen hayatına, bazen de eserine vermişlerdir. Çoğunlukla da şairin şahsiyeti ile muhitine olan münasebeti işlenmiştir. Muhakkak olan bir şey varsa, Goethe şiir yazmağı mühim, fakat samimiyetle karşıladığı bir vazife telâkki etmişti. Esasen onun iç hayatı, başlı başına şiirdi. Şiir olmayan şeyler da'ma dışta, satıhta kalıyordu. Goethe bazı romantiklerin ve onlardan sonra gelen sanatkârların üzerinde durdukları gibi, sadece hayatı içinde yaşamıyor-

(Sonu 3 üncüde)

OKUNAN KİTAP
VE HAL-BU-Kİ

Tuzlu köyler gözümde canlandı...
Birisi çıktı karşıma,
Bana [illegible] bahset, dedi.
Ben yeşil kırları anlatacaktım.

Karanlık yollar gözümde canlandı...
Birisi çıktı taşların arasından,
Bana yürek ağrısından bahset, dedi.
Ben güneşi anlatacaktım.

Kirli sular akıyordu...
Birisi o suya bakıyordu...
Birisi o suyu içiyordu...
Birisi o suda yıkanıyordu...
Birisi o suyu taşıyordu...
Birisi o suyu [illegible]...

Halbuki,
[illegible] şu piş tabanı?
Elimdeki kitabı okumuyordum.

Özdemir ASAF

Bizde Kitapçılık

Memleketimizde üzerinde en fazla durulması ve gayretler sarfedilmesi gereken meselelerden biri de kitapçılıktır.

Nasıl olmasın ki bilgimizi, ahlak yüksekliğimizi, doğru ve derin düşünme yeteneğimizi hep kitaplara borçluyuz. Kitap kadar insana yakın olan, dost olan ne vardır?

Türker Acaroğlu'nun bir yazısında okumuştum: bir adama «Tanrı sana bu akşam öleceğini bildirseydi, ruhunu teslim edinceye kadar ne yapar, neyle uğraşırdın?» diye sormuşlar. «Kitap okurdum» cevabını vermiş.

İnkâr kabul etmez bir gerçektir ki, okuma hevesi yeni harflerin kabulünden sonra pek artmıştır. Bunda yalnız harf devriminin değil, aynı zamanda tâbiin daha ziyade orta halli memur sınıfı ile fakir tabakadan müteşekkil olan vatandaşlarımızın mali durumlarını, kitabı alış yeteneğini göz önünde bulundurmasının tesiri vardır.

Vardır ama son yıllarda birçok kitapçılarımızın bu iyi niyetli politikayı terkettiklerini de görüyoruz. Gerçi kâğıt ve baskı masraflarının beş misli artmış olması bu yükselişe sebep olarak gösterilebilir. Ve yine denebilir ki, kitap fiatları görünüşte bir yükseliş kaydederse de, hakikatte bugünkü şerait dairesinde bir düşüştür.

Bu bir dereceye kadar doğru olmakla beraber kitap fiatları üzerinde kazanç hırsiyle insafsızca oynandığı da gerçektir.

Biz öyle kitapçılar biliriz ki, evvelce yayınlamış oldukları bir eseri tamamen tükenmediği halde ikinci bir baskısını yapmış gibi göstererek bugüne uygun yüksek bir fiatla satarlar.

Son yıllarda tesis edilmiş ve muhtevası itibariyle üstün özellik taşımıyan birçok tercüme serileri var. Önüne gelen kendini Lise Fransızcası, Almancası ve İngilizcesi ile tercüme sokağına atıyor. İşin tuhafı bunları basacak tâbi de bulmakta güçlük çekmiyorlar.

Çok defa bir tek kitabın ayrı ayrı şahıslar tarafından yapılmış tercümelerinin aynı zamanda yayınlandığını görüyoruz. Kültür hayatımızın çeşitli ve iyi tercümelere ihtiyacı olduğu, kâğıt buhranının ve pahalılığın devam ettiği devrelerde bu hareket ancak israf diye nitelendirilir. Kaldı ki, tercümelerden birinin diğerinden üstün olması şöyle dursun, daha evvel vitrin doldurmak ve satışa arzetmek kaygusu ile kitap tercümede yetkisi ile değil sür'at ve atlamalariyle bunmuş bir mütercime havale edilmekle ve böylece emekler, kâğıtlar kısacası o canım eserler heba edilmektedir. Kitapçılar aralarında arada arada toplantılar tertip ederek - belki imkânsız bir şeyi teklif ediyoruz ama tatbiki muvafık olur - çıkaracakları eserlerden birbirlerini haberdar etmeli. Eğer listelerinde aynı eserlerin tercümesi varsa, çevirenin yetki derecesine göre biri diğerinin lehine bu işde özgeçide bulunmalıdır. Bugün tercüme faaliyetinin artmış olmasına rağmen eserlerin seçiliğinde daha çok zamanın politik icapları göz önünde tutulmaktadır. Bu da alanı daraltmakta ve böylece lisan bilmeyen düşünme ve okuma meraklılarını müşkül duruma düşürmektedir. Oysaki «Yeni zamanların karışık ve çetin yollarında göz görerek, akıl düşünerek ve kafa anlayarak yürünebilir.

Eserleri yayınlanalı seneler olduğu halde tercüme kütüphanemize hâlâ kazandırılmamış yazarlar vardır. John Dos Passos, İlya Ehrenburg, Erskine Cald. well, «Tütün yolu» müstesna - Henri Barbusse, Nikola Ostrovsky, Upton Sinclair, Andre Malraux not: bir zamanlar yazarın «İnsanlığın hali» isimli eserinin Nasuhi Baydar tarafından yapılan tercümesi Ulus tercümeleri serisinde çıkmışsa da mevcudu çoktan tükenmiş bulunmaktadır), Panferov vesaire gibi.

Te'lif eserler bakımından da cömert, hür fikirli ve anlayışlı tâbi bulmak da ayrı bir derttir. Vaktile Faik Baysal'ın «Şadırvan» ı bastırmak hususunda uğradığı müşkülât hepimizin hatırındadır. Hattâ bu olay Celâlettin Ezine'ye eserin başına mükemmel bir önsöz yazmak fırsatını da vermişti. Muvaffak İhsan Garan'ın Eminönü Halkevinde «Modern Türk yazarları sergisi» nin açılış gününde yaptığı enteresan konuşmada da belirtildiği gibi (not: bu konuşmayı peranende olarak takip etmek istiyenler Şadırvan'a müracaat edebilirler) yazarlarımız kitapçılarımız tarafından istismar edilmektedir. Kitapçılar yazarları en aşağı şekilde mükâfatlandırmayı itiyat edinmişlerdir.

Bir kitapçının kendini kazanç hırsına kaptırması kadar kötü bir şey yoktur. Bu düpedüz memleket bilim ve kültürüne suikast olur. Temiz bir baskı, uygun bir fiat ve seçkin bir eser bir tâbiin her şeyden evvel en büyük ideali olmalı.

Yılmaz AKKERMAN

SEÇİLMİŞ
Hikâyeler
DERGİSİ

Sabahattin HÜSNÜ

Ankara'da Salim Şengil bu isimde bir dergi çıkarıyor. Edebiyat Dünyası'nda bundan önce bir kaç kere bu dergiden söz edildiği için ben sadece elimde bulunan son sayısını sizlere anlatacağım.

Salim Şengil'in Ankara Radyosu'nda hikâye saatinde yaptığı bir konuşmadan yapılmış kısaltma derginin son iki sayfasında yer almış. Hazır Radyo'daki hikâye saatinden söz açılmışken şuna dokunmak istiyorum. Gerek Ankara, gerekse bugünlerde yeniden yayımına başlıyan İstanbul radyoları edebiyata haftada kaçar saat ayırırlar? Bu saatlerde kimler kimlerden neler okur, neler anlatır, bunu bir tarafa bırakıyorum. Ancak en ileri Eğitim aracımız olmaları gereken Radyolarımızın memleket havaları diye davulla, zurnayla zaten belli ölçüde olan çalışma saatlerini doldurmaları doğrusu, ister istemez insanı acındırıyor. Bu bakımdan Ankara radyosu'nda lütfen, ayrılan hikâye saatinin hikâye konusunda gerçekten bir söz yetkisi olması gereken Salim Şengil kardeşimize bırakılmasını biraz hayretle, biraz da sevinçle karşıladım.

Dergide bundan başka M. Ş. E.'in hikâyesini bilhassa severek okudum. Bir çok hikâyeleri Ulus'un sayfaları arasında kaybolup giden M. Ş. E.'in hikâyeleri dergiye ayrı bir değer katmaktadır. Maksim Gorki'den Hüsamettin Bozok'un çevirdiği Çocuk sefaletini daha önce Hasan Âli Ediz'in Soytarı adlı tercüme kitabında okumuştum. Yeniden okudum, bir daha ürperdim ve ne bileyim, bir tuhaf oldum.

Siz benim böyle, Tünel şirketinde tercüme kâtibi oluşuma bakmayın. Bir zamanlar ben de büyük adam olmak, devlet hizmetinde yükselmek istemiştim. Olur ya... ötekilerin bizden ne farkı var? Üniversite ise, iyi kötü bitirdik. Askerlikse üç defa yaptık. Lisansa iki tane biliyoruz. Eh, gemisini yürüten için dört beş senede adam, on senede de büyük adam olmak işten bile değil. Eksiğimiz neki? İşte bam tel burada: Eksiğimizi bilmiyormuşuz; böylece eşeğin kuyruğu gibi kaldık.

Efendim anlatayım: Müfettiş olmakta karar kılmıştık. Ekseri yolların başlangıcı oradır dediler. Yaradana sığınıp girdik. Namzetlik devremiz pek güzel geçti: Sicil mükemmel, âmirler seviyor, meslekte pişmişiz. İstikbal gülpembe görünmekte. Muayyen namzetlik müddeti bitince hemen müffettiş olacağız ondan sonra da ha gayret. Hattâ fakülte okudukları sırada, şurda burda, halkevi kütüphane memurluğu veya Topkapı Sarayı ketebeliğini yapanlar bile bu çalışmalarını staja saydırıp hemencecik müffettişliğe geçmişler. Neyse, biz işin kestirmesinde değiliz, caddeden gidelim.

Derken efendim, o sıralarda bir kabine değişikliği oldu. Yeni vekâlet sandalyasına geçen bir zat ta bizim vekâlete geldi. Eh, bir gayret göstermesi, bir işgüzarlık yapması lâzım... Esaslı işlere girse fincancı katırları ürker, başına iş açar, şöyle şatafatlı, gazetelerde resimler çıkacak cinsten ve şişirme birşey arandı: o sıralarda bir kurs modası vardı: çöpçülere kurs, baytarlara kurs, otobüs biletçilerine kurs... vekil bey de dahiyane bir buluşla yerinden sıçrar "Müffettişleri bir kursa tâbi tutalım, iyi yetişsinler".

Kendileri de derse gidip muntazam ücret alacak olan müdirân

A N Z E L H A

II

O sokak denilen reziller boyunca
Pislikler gördüm Anzelha
Çöplükler gördüm
Kazara yaşıyan insanlar
Gafletler içinde gördüğüm

Seni canlı bir hüzün halinde bağrıma basılım
Sen benim memleketimsin Anzelha
Acını söylemezsem
Haram olur anamdan emdiğim süt
Zehir olur yediğim her lokma

Anzelha
İnan ki uyandım artık rüyadan
Değil vatan parçası sadece İzmir, sadece Bursa
Senden, hınçından çıldırabilirim Anzelha
Böyle mi olmalıydı asırlar yaşamış Urfa
Böyle mi kalmalıydı

Anzelha
Sen benim sınır şehrim
Sen, iki yüzü - iki çeşme bağrı yanık
Sen cahiller elinde unutulmuş horlanan toprak
Bekler seni Mehmedim el tetikte uyanık

Ah Anzelha ah
Sadece çiğ köfte değil bu hayat
Çöllerin - lü lü - süne inanış
Bilsin ruhundaki teşekkül
Başlasın ebedi uyanış

Her şey geçer Anzelha her şey geçer
Nemrudun şehri de bir gün şenlenir
Doğar nurtopu gibi yarınlar onunundan
Alınır zeytin dalıyla gülerlenir.

Halim YAĞCIOĞLU

Kurs A
Muhtar K

hemen kalıbı basarlar. Hazırlıklar başlar, gazetelerde resimler falan.

Bizim gibiler: "yahu bizim hakkı müktesebimiz var, biz girdiğimizde kurs lâfı yoktu," diyecek oldu; ama tesanüt gösteremedik; arkadaşlar "adam sende, boş ver, Ankarada altı ay yevmiye alıp yahey çekeceğiz..." dediler.

İlk kurs dehşet oldu. Bizde her iş böyledir zaten. Vekil beyin açış nutku ziyafetler. Takrir vermeğe vekiller müsteşarlar geliyor. Diploma merasimi bile var.

Bittabi iki üç sene sonra bütün bu heves tavsadı. Biz kursa gittiğimiz zaman takrirlere ikinci üçüncü derecede şube müdürleri geliyordu. Hele malûmat vermek üzre diğer vekâletlerden, müessese'erden kâtip ketebe sınıfı gönderilmeğe başlamıştı. Çokları bizi bir lisenin son sınıfı zannedip "efendiler, yarın mektebi bitirecek, yüksek tahsil görecek, hayata atılacaksınız., kabilinden diskurlar çekiyorlardı. Neyse.. dişi sıktık.

Kurs bitti. Sonunda, dinlediğimiz konferansları iyi anlayıp anlamadığımızı gösterecek bir nevi münazara, konuşma falan şart koşulmuştu. Bittabi bu "konuşma,, tabiri dejenere ola ola "untahan,, a dönmüştü.

Bu imtihandan evvel bir tetkik gezisine çıktık. Eskiden kafilenin başında umum müdür falan gidermiş. Bu sefer harcırahı az görmüşler herhalde. Vekil, bilmem nerede deftardarken maiyetinde kâtip olarak çalışmış olan bir şube müdürü başımıza takıldı. Herif arnavutmu, boşnakmı, böyle birşey. Türkçeyi doğru dürüst konuşamıyor. Başının tamamen dazı olan orta kısmını yanlardan dahili istikraz getiren, köşeleri de boyayan cinsten bir babıâli ketebesi tipi.

Bizi, genç kızları pazar gezintisine götüren sörler zihniyetile, âdeta amele başı gibi idareye kalktı. "Şuraya gitmeyin; şu saatte toplanın; şurda gördüğünüz fabrika hakkında konferansım var". Pestenkerâne bir yapağı fabrikasını Şikago mezbahaları gibi görüyor adam.

Arkadaşlar beni murahhas olarak gönderdiler. Herif büsbütün kızdı; bu sefer küçük bir kazanın hurda elektrik makinesini bile tetkik ettirmeğe, traş geçen belediye kâtibini dinleyip not aldırmağa kalkmazmı?

Derken bir de nutuk meselesi çıktı. Bize gittiğimiz yerde bir takım ziyafetler veriliyor, bu ziyafetlerde de belediye başkanları falan nutuk söylüyorlar; cevap lâzım, ama bizimki put. Arkadaşlar gene bizi ileri sürdüler: ağzım bir az lâf tutar. Münasip şekilde şekilde cevaplar vermeğe başladık. Kafile şefi deli oldu. Müteakip ziyafette, söyleyen adamcağız daha kelimesini bitirmeden ayağa kalktı, eh, birşeyler söyleyecek dedik. Herif "arkadaşlarım namına teşeccür iderim,, diyip oturmaz mı? Eh, bu da yeter dedik, alkışladık bu veciz nutku.

Meğerse herif deve kini beslermiş. Mahû! imtihan günü suyu çıktı. Giren arkadaşlara "Finikeliler zamanında demir icat edilmiş miyti?" "bu vilâyet şarkta

Açalım

ÖRÜKÇÜ

mı, garptı mı?„ "sivri sinek nerede yetişir?„ kabilinden sualler sormuşlar Tepemiz attı. Ama herkes sakin sakin bu sualleri sineye çekti. Biz ataklık yaptık. Ketebe efendilerden birisi: Falan kanunun yetmiş ikinci maddesi ne der?„ diye sorunca dayanamadım:

— Efendim, dedim, bizim akademik fakülte imtihanlarında bile maddenin metnini sormazlar, anlayıp anlamadığımıza bakarlar.

Herif kıpkırmızı oldu. Etrafta mırıldanmalar falan. İnsaf ve iz'an hisleri tamamen kaybolmadığı anlaşılan bir yabancı umum müdür:

— Doğrudur beyler, dedi, bu arkadaşlar yüksek tahsilden sonra üç sene de memuriyet yapmışlar, böyle imtihan olmaz.

Bir münakaşadır başladı. Neyse, riyaset mevkiinde bulunan mebus eskisi profesör işi yatıştırmağa çalıştı. Derken bizim mahut boşnak pusudan çıktı, fırsattan istifade etti:

— Peki size bir sual: seyahatımız esnasında Andaval kazasının Haraplı köyünde şayanı dikkat bir müessese görmüştük, neydi?

— Beyefendi, bilmece gibi bir sual. Maksadınız neyse bildirin ona göre bildiklerimi anlatayım.

— Hayır efendim, seyahatte mühim şeylerle alâkadar olup olmadığınızı gösterecek bu.. dikkat etmeniz lâzımdı.

Neden sonra anladık: "Müessese„ dediği muhacirlerin iplik tezgâhıymış.

— Kaç tane idi, ne kadar iplik dokuyordu?

— Not defterime bakayım.

— Olmaz efendim, hatırlamalıydınız.

Gene bir münakaşa. Derken bir banka namına gelen pistonlu mirasyedi işe karıştı:

— Peki ziraî kredi kooperatiflerine siz ne yaparsınız?

Bu zatı muhterem, her nasılsa avrupada iki ay kalmış, "Kooperatifçilik mütehassısı„ olmuş. Gazetelerde, başta o gazetenin müdürü olduğu halde hiç kimsenin okumadığı, fakat "amma dehşet ilmî yazılar yazıyor ha?„ diye ezberci takdir ettikleri yazılar yazar.

Sualler birşey anlaşılmıyor. Neyse, anlayabildik ki, bizden teşvik ve yardım gerekeceği cevabını bekliyormuş. Lâzımgeleni söyledim; yalnız, yere batsın mı ukalâlığım, bizim köylünün her yeni şeye kolay kolay kapılmak âdetinde olmadığını, geçen sene verilen pullukların çatır çatır kırıldığını, çok telkin ve uğraşma gerekeceğini ilâve ettim. Herif bu sefer beni gerilikle, modern şeylere muhalefetle ithâm etmezmi?

Yüksek mekteplerden birinde lisan dersi okutan bir Alman, Yansen'in plânları ezbere yapılmıştır diyişime kızdı. Bir umum müdür "harcırah kararnamei muvakkati„ ne acele ile "harcırah kanunu„ deyişime kızdı. Velhasıl iş uzayacaktı, mebus eskisi profesör ruhsat verdi, çıktım.

Ben çıkınca fırtına kopmuş: Benim imtihan hakkımdaki sözlerden ketebe efendiler "heyeti imtihaniyeye hakaret„ mânası çıkarmışlar. Banka pistonlusu genç "geri zihniyetli„ demiş. Alman menküp "Şarlatan efendim, koskoca profesör mimarı tenkid ediyor, kendisi mimarımıdır ki?„ demiş. İlk suali soran, "kanun sözüne kızan "cahil„ demişler ve nihayet boşnak tuzu biberi ekmiş "Meslekle alâkası yok efendim, dikkatsiz. Hem de kendi haddini bilmez bir küstahlığı vir, katiyen müffettiş olamaz„ hükmünü basmış. Evvelce de böyle reffüze edilenler olmuş, ama vekil aldırmaz, işi yürüttürmüş. Yahutta siyasi ilişiği olanlar, alil ve sakatlar falan kalırmış.

Bizim vekâlet mensupları, nasıl olsa vekilden geçer ve iş düzelir diye beni pek müdafaa etmeğe lüzum görmemişler, öğle yemeği saati da gelmiş, münakaşayı kısa kesmeğe mecbur kalmışlar. Sâde, yedi kat yabancı umum müdür, beni ilkin müdafaa eden, kızmış salonu terketmiş. Ve biz, "Müffettiş olamaz„ damgası yemişiz.

Vekil hık mık etmiş, ama boşnağın kışkırttığı zevat "mademki bizi dinlemiyorsunuz, o halde bu imtihana ne lüzum var„ demişler. Vekil politikacı adam; bu katip efendiler kendi vekillerine başka türlü anlatacak mesele uzayacak diye düşünmüş bir bardak suda fırtınaya ne lüzum var? Varsın bir müffettiş eksik olsun.

Müsteşar insaflı çıkmış.

— Yazıktır beyefendi, çok kıymetli bir gençtir, lisan da bilir.

Diyecek olmuş. Vekil bey sözün sonunu alıp:

— Lisan biliyorsa tercüman olsun.

Buyurmuşlar. Ben vekili kırarmıyım? İşte tercüman oldum.

YANKILAR:

İbrahim Zeki Burdurlu'ya CEVAP

Hayatta yazar olmağa niyetim yok. Yalnız memleketimizde çıkan yayınları okurum. Bu arada «Şiir halk hizmetinde mi?» başlıklı yazınızı okudum.

Bugün kalemi eline alan Ortalı, Liseli Üniversiteli gençler kendilerine şair süsü verip aşk ihtiraslarını yazıp önümüze sürüyorlar. Sonunda da biz şairiz diye işin içinden çıkıyorlar.

"Nasıl çalışmalı, Nasıl okutmalı, işte en büyük soru„? Ben bir köylü çocuğu olmam dolayısiyle bu sorunun altından kalkmak isterim. Çünkü milletimiz henüz daha tam bir kültüre sahip değildir. O, "Otuzbeş yaş, Üç Şehitler destanı v.s.„ mânâsını anlıyamaz. Fakat dikkat edilirse, her köylü gencinin cebinde satıcıların sattıkları maniler, türküler, Aşık Garip v.s. vardır. Burada ele alınan köylüdür.

Bundan başka nasıl ki birçok sanatlerde psikolojik esasa şiir sanatında da bu böyledir. Şairim diye şiir yazan kimselerin hali psikolojisini çok iyi bilmeleri lâzımdır. Çıkan birçok yapmacık eserler, münevver tabakanın elinde kalıyor.

Bu gibi köy meseleleri sadece Burdur'un bir köyünde incelenip ortaya yayılmaz. Ancak bir tir memleketi baştan sonuna kadar araştırmakla mümkün olabilir. Âdil ÖZTOP

BRUNO'YA İKİNCİ MEKTUP

Aylar var ki Bruno
Bir mektup yazayım diyorum sana
Emin ol o kötü kış geceleri
Hep seni anlattım Süleymana
Açlı kara kara gözlerini
Anneni sordu babanı sordu
Uyu dedim Süleymana uyudu.

Sizlere kan kusturan kış ayları
Bizim de canımıza yetti
Bahar bahar diyip durduk
Bir geldi bir gitti
Bitkilerim gülelim der gülemezler
Hayvanlarım giyelim der giyemezler
Yılmazlarda, Fatmalarda derman bitti.

Şimdi Süleyman ikinci uykusunda
Uyur Külebinin Alisi, Ahmedi
Rüyalarında sizleri görecekler
Sonra büyüyecekler de
Sizleri kardeş bilecekler
Erike Hansa Magdaya Marikaya
Selâmlar gönderecekler.

Dün Belsen kampından Golba kampından
Resimler gösterdiler kan ağladım
Ölüler iğne iplik yığın yığın
Kadınlar vardı sen yaşta çocuklar vardı
Ben ağladım Bruno siz de ağlayın
O kana bulanmış topraklar
Göz yaşınızla arınsın.

Haydi kapa gözlerini Bruno
Bâzıl ki ısınasın, uyuyasın
Dinle ninni diye barış şarkıları diye
Homurtusunu o koca uçakların
Gün gelecek bir büyük şenlik olacak
Karnınız tok urbanız yeni
Hür rüzgârlara verip dalga dalga saçlarınızı
Hür rüzgârlara karşı söyliyeceksiniz şarkınızı
Sizler de öğreneceksiniz Bruno
Uyumayı, düşünmeyi, gülmeyi.

Adnan BULAK

Vapurların Limandaki Kavgaları

Çık Cihangire ne zaman istersen
Hava bulanıkmış aldırma
Rakı gibi bulanık hava gerek
Bu devirde
Bak denize doyasıya, ölesiye
Kavaklara bak yeşilce kavaklara
Yeşile murat demişler zamanında
Kuru ağaca kim selâm verir yoksa
Baktıkça baktıkça kurşuni vinçler
Adama bir hoş gelir işte
Ya şamandıradaki tuzlu şilepler
Bir bağlayış bağlamış nasibini
Taşa toprağa değil denize insanın
Ah o mavnalar ki bir sağa bir sola
Vapurların limandaki kavgaları
Biter mi sanırsın yorulunca
Liman mı garip deniz mi âsi
Çık Cihangire de bir gece yarısı
Fahişelerin bile uyuduğu saat
Gör denizi geçmişi geleceği
Ve yalnız havagazı fenerleri
Yalnız sırtlarındaki küfelerle
Meydanda kalakalmış kömür amelesi
Kavga bitmiş
Vapurların limandaki kavgaları
Kavga bitmiş kavga başlamış
Bir lokma ekmek kavgası

Turhan GÜRKAN

Cahit Külebi'nin "RÜZGÂR„ı

Neslimizin önde gelen şairlerinden Külebi ikinci eserini de yayınlamış bulunuyor. «Rüzgâr» adını taşıyan bu güzel kitap bize epice bir zamandanberi özlediğimiz, bir demet şiir sunuyor. Bunları dergi sayfalarında sıcağı sıcağına okumuş olduğumuzu hatırlıyoruz. O şiirlerden bir çok mısralar hemen dilimizin ucundadır..

«Sade bunlar mı Sahil Külebi!
Kayseride, Adanada, İzmirde
Kadınlar görmedin mi?
Bir yırtık mendile benzerdiler.
Öyle kadınlar ki ekmek uğruna
Daha önce kızlıklarından
Renklerini verdiler»

(Kadınlar III)

Gene hemen bir solukta söyleyiverdiğimiz şu sözler de Külebi'nindir:

«En iyi kanayan dilimizi
Hızır gibi bugüne genç olan
Nasıl anlarsa bostancı karpuzdan
Öylece tanıyan şiirimizi.»

(Nurullah Ataç'a)

Bunlar gibi daha neler... Fakat bilhassa kadınlara, aşka ve hayata dair mısralar.. Hepsini yazmıya imkân var mı? Şiiri sevenler Külebi'yi de zaten bilir, onun yazdıklarını günü gününe okurlar. Şiiri sevmiyenlerse.. Onlara Külebi'den söz açmanın hiç bir mânası yok.

«Rüzgâr» Külebi'nin 26 şiirini bir araya topluyor. Sahifeleri çevirdikçe hayrete düşüyoruz. Çünkü her şiirde yeni bir ses ve yeni bir araştırma gayreti göze çarpıyor. Şunu anlıyoruz ki şair işin kolayına gitmiyor, belli bir kaç formu, alışmış söyleyiş'erle birleştirmiyor. Tam aksine, yeni denemeler, yeni çıkışlar yapıyor ve alışılmamış güzelliklerin keşfine doğru gidiyor. Daha üç yıl önceki şiirleriyle bunların arasında önemli farklar bulunduğunu görüyoruz. Ama ondaki bu baş döndürücü değişikliğe rağmen, sıcak bir nefes gibi bizi içimizden saran bir taraf var ki, burada biz Külebi'nin ta kendisini buluyoruz. Ona bu vasfı kazandıran şeyin engin bir insan sevgisi olduğunu söylemiye bilmem ki lüzum var mı? Problem itibariyle «Rüzgâr», «Adamın biri»'nden bir adım arkadadır. Sanat eserine renk veren problemi ön plâna alan bir yazar olduğum için «Adamın biri» ni daha çok alkışlıyabilirim. Ve bir konuşmasında « Yeni romantizm» den söz açan Külebi'yi sanatta (Nominalizm) e yönelmek ve böylece düşünceleri bulandırmakla suçlandırabilirim. Ama yukarıya ufak birer parça aldığım o iki şiiri «Kadınlar III» ve «Nurullah Ataç'a» şiirlerini gerçekten sevdiğimi söylemeliyim. Bilhassa birincisinin yarınki antolojiler için baştacı edileceğini umarım. İkincisin nefis bir satır'dır. Ve ufak bir değişiklik şimdi bu vasfını daha iyi belirtiyor.

«Şiir beklemeyin gayri benden Ey dünyadan gelip geçecek dostlar» diyen Külebi'ye gözlerimizin yolda olduğunu duyuralım.

Fahir ONGER

FİKİR ve SANAT Eleştirmesi

İMAMLARI SAVUNAN DERGİLER

Eskiden daha çoktu ama azaldı. Kimi haftalıkken onbeş günlük oldu. Kimi tirajını düşürdü. Kimi kapattı. Zararlı yayın üç koldan yürüyor:

Birincisi çıplak kadın bacağına sürümünü bağlamış olan dergiler;

İkincisi, barsakları kaldırıma dökülmüş adamların veya kızının ırzına saldırmış babaların resmini koyup para kazananlar;

Üçüncüsü, dini ellerine bayrak yaparak köylüyü afyonlayıp uyutmıya çalışanlar...

Biz bu sonuncudan konuşmak istiyoruz. İlâhiyat Fakültesinin yeniden kurulduğu bu günlerde okuyucularımıza bir fikir vermek için!... Öbürlerini de başka bir yazımızda anlatırız.

Bu dergilerde daha çok abdest, namaz, oruç, gasül, salâvat, besmele, tekbir, sünnet, taharet, rekât, kurban gibi şeyler anlatılıyor. Köy imamları için yazılmış bir yazı şöyle başlıyor:

«Din uğrunda askerliğin vatan yolunda şehit olmanın Türk milleti kalbinde yerleşmiş bir insan olması bu köy imamlarının telkinleriyledir.»

Şimdi burada dile mi acı-sınız, anlama mı, yoksa bunları okuyan cahil yurtdaşa mı?...

Yazı şöylece devam ediyor:

«... bu sebeple köy imamları, devletin mülkî ve dahiliye işlerine yardım etmiş ve devletin askerî kısmına fayda vermiş olur.» İşte bunu bilmiyorduk. Bu alanda bizi aydınlatmış olan dergiye teşekkür ederiz.

Memleket politikasıyla ve askerliğiyle yakın ilgisini öğrenmiş olduğumuz köy imamlarının gördükleri hizmetler dolayısiyle çok âlimlerden üstün, köylüleri 600 senedenberi dine bağlayan birer ip olduğunu anlatan dergi, roman ve hikâye yazanlara da hiddetle çatıyor. Bunların din düşmanları cahiller tarafından uydurulduğunu söyliyerek, imamlara, peygamber hikâyelerinden başka halka hikâye söylememelerini tenbih ediyor.

Anlaşılan bunlar fazla ileri gidiyorlar. Halk ihtilâli yapmış bu topraklar üzerinde «köylü halk gayret etmeli, camiye mahsus bir sarıklı takke, bir de cüppe tedarik etmeli» diyebilen bu korkunç başıboşluk karşısında ancak bu kadar konuşabiliyoruz. (Not - Esat Sezai Sünbüllük - Hakka Doğru, Sayı 143 - Köy İmam ve Hatipleri) *D. ÇINAR*

Bu Günkü Alman Tiyatrosu

Eskidenberi teşkilâtının mükemmeliğiyle meşhur olan Alman tiyatrosu harp sonunda çok kötü bir duruma düşmüştü. Rejisörler, baş artistlerin çoğu ortadan kaybolmuş, binalar yıkılmıştı. Ortada kalan artistler ise provalar için bekleşip duruyorlardı. Goebbels bütün tiyatroları devletleştirdiğinden artistlerin çoğunun başka memleketlere kaçmış olmaları olağandı. Zaten bir kısmı öldürülmüş veya hapsedilmişti, diğer bir kısmı ise sahneye çıkma yetkilerini tamamen kaybetmişlerdi. Politika ile uğraşan gençlerin yerini çoğu hallerde politika ile hiç ilgisi olmayan, açıkçası daha temkinli olmayı bilen yaşlı aktörler almıştı. İşte bütün bu sebepler Alman tiyatrosunun harp sonunda hemen kalkınmasını güçleştirmişti.

Oysaki Almanlar rol yapmadan ve tiyatro seyretmeden yaşıyamazlar. En küçük bir şehrin bile sosyal hayatında tiyatronun çok büyük rolü vardır. Nitekim sahne hayatı yeniden canlanmıya başlayınca Hitler zamanında oynanmaları yasak edilmiş olan klâsikler tekrar ortaya çıkarıldı. Batı bölgesindeki genç Rejisörlerse durmadan Birleşmiş Milletler Subaylarına gelip, son 12 yıl içinde Londra, Paris ve Newyork'ta sahneye konan eserlerin tercümelerini rica ediyorlardı. Sovyet bölgesindeyse sahne hayatı yeniden şiddetli bir kontrole tabi tutuldu. Batı bölgesinde hususi şahıslara ait tiyatrolar türedi, hattâ bunlardan bazıları belediyeye ait tiyatrolarla rekabete başladı. Berlin müstesna diğer şehirlerde tiyatroların beynelmilel ve çok zengin bir repertuvarı vardır; Berlin'deyse geleneğe uyularak piyes uzun zaman devamlı olarak gösterilmekteydi. Tamafih Avusturya ve bilhassa Viyana'dan ayrılmış olmanın çok kötü etkileri olmakla beraber serbestilerini elde edebildiler.

946-48 yılları arasında Alman tiyatrosu tamamen Birleşmiş Milletler tiyatrolarının tesiri altında gelişti. Yerli eserler pek görülmüyordu. Fakat, Thornton Wilder, Jean Anouilh ve daha sonra T. S. Eliot'dan yapılan tercümeler kendi ülkelerindeki kadar ilgi çekti. Ağırbaşlı sahnelerde gülünlük olaylarla ilgisi sebebiyle Wilder'e rakip yoktu.

Doğu Almanyada bu piyeslerin oynanması önce baltalanmış, daha sonra da büsbütün yasak edilmişti. Fakat Priestley'in yeni piyesleri, Giraudoux, Salacrau ve diğer Fransız tiyatro yazarları, Sartre'ın eserleri, adamakıllı sansüre tabi tutulmakla beraber, oynanıyordu. Böylece Alman tiyatrosu yavaş yavaş yeniden beynelmilel sansürden uzak tutulan bir repertuvara sahip oldu.

Tiyatronun bu gelişmesi 948 deki para reformuna kadar sürdü. Reform bir çok tiyatroların kesin olarak kapanmasına sebep oldu. Şehir veya il bütçesinden yardım gören tiyatrolarsa bu reformdan nisbeten daha az müteessir oldular. Fakat şüphesiz ki Alman irade ve çalışkanlığı sayesinde her türlü tiyatro Almanya'da yaşama imkânını bulacaktır. Yalnız şimdilik Alman tiyatrosunun muhtaç olduğu tek şey, kendi yazarlarının yaratacakları eserlerdir.

Harp sonrası tiyatroları Gustav Gründgens'in faaliyetine esas teşkil ettiler. Gründgens 1930 da Berlin tiyatrosunda rejisörlüğe başlamış, hiç bir partiye girmeyerek bütün Nazizm, harp, mağlûbiyet ve işgal yılları esnasında mevkiini tutabilmişti. Ruslar işgal esnasında onu tekrar sahneye getirmek gerektiğini düşündüler ve Gründgens Berlin'in Sovyet işgal kısmında yeniden çalışmalarına başladı. Carl Sternheim'in "Der Snob" unda baş rolü oynadı. Bu piyes yazarın harpten sonra keşfedilen komedilerinden biridir. Alman burjuvazisini bütün açıklığile ortaya koyarak Kaiser, Toller ve diğerlerinden daha doğru bir şekilde bu günün psikolojisini belirtmektedir.

Sovyet baskısı altında Gründgens bir çok klâsik ve diğer piyeslerde başarıyla oynadı, fakat çok geçmeden İngiliz bölgesine geçti. İki yıldanberi orada tiyatroları idare etmektedir. Şimdi elinde eski sahnesi ve tamir edilmiş olan emfisiyle Opera binası ve ayrıca bir de tiyatro binası bulunmaktadır. Burada operaları ve Çehov'un Martılar, Sartre'in Sinekler gibi piyeslerini sahneye koymaktadır. Zaten kendi Mephisto'su yıllardır Alman ve Avusturya tiyatroları tarafından yakından tanınmaktadır.

Ashley Dukes'den dilimize çeviren Gülten ÖZOK

Devlet karşısında sanat adamı

(Baştarafı: 1 inci sayfada)

lanmalıdır). Sinema'da senaryocunun kendi sanat anlayışından biraz daha fedakârlık ettiğini görüyoruz. Çünkü, film sanayiinin başında bulunan kimseler umumiyetle ne senarist ne de aktördürler. Onlar, film işine büyük sermayeler koydukları için mutlak netice almak gayesiyle hareket ederler. Bilhassa Amerika gibi film endüstrisinin en çok inkişaf ettiği bir yerde bile bu (sansür) keyfiyeti bir yandan devlet nizamlariyle, bir yandan da prodüktörlerin kâr endişesiyle iki başlı zorluk yaratmaktadır.

Charlie Chaplin gibi ünlü bir sanatçının bundan beş yıl önce «Sansür sinemayı mahvediyor» diye feryad ettiğini duyduk (Bu yazı 1944 yılı Servetifünun kolleksiyonlarında vardır).

Sanat eserine devlet hem kanun yolundan, hem de hükûmet kararı, idarî emir gibi bir tedbir şeklinde müdahale ettiğine göre, bunun dışında sanat adamını sorumlu tutmadığı bir serbest saha da bırakmaktadır. Bu, hükûmetin programı ile tesbit edilmiş olan ve gene hükûmetçe hilafı yahut başka türlüsü tasvip edilmeyen resmî mahiyette bir sanat görüşü sahasıdır. Sanat adamı bu görüşle eser meydana getirmekle serbesttir. Bu eseri hükûmet tasvip ve devlet nizamları da himaye eder.

Görülüyor ki nazarî estetik kitaplarının yazdığı ve birçok aydınların savunmağa çalıştıkları «sanatçı hürdür», «sanatın kendine mahsus bir hayatı vardır», «sanatçı yaratma heyecanı anında hiç bir şey düşünmez» sözleri gerçekle uyuşmamaktadır. Sanatçı istese de istemese de kendisine gösterilen sahada dolaşmıya mecburdur. Bu saha da elâstikidir. Olağan üstü hallerde çok daralır, bu haller geçtikten sonra biraz daha genişler. (Nazi Almanyasında yeni sanat akımları soysuzluk ve bozgunculukla suçlandırılmıştı.) Her ne hal içinde olursa olsun bu dar sahanın sınırını aşmıya teşebbüs edenlerin sonunu biliyoruz. (gene Almanya'dan örnek verelim: Nazizmin yerleşmesinden sonra, gerçek Alman edebiyatı Alman hudutlarının ötesine taşınmıştı. Demek orada sanat adamı için hürriyet sahası darala, darala sıfıra inmiş buna karşılık % 100 «dirije» bir devlet sanatı ortaya konmuş.)

Bugün sanatçının devlet karşısındaki durumu, müeyyidesi çok kuvvetli bir sorumluluk halinde tezahür eder.

Sahibi ve Yazı İşlerini Fiilen İdare eden: Mehmet AKUZUN
Sekreter : Sabahattin Hüsnü
Not: Her türlü müracaat Sekreter adına yapılmalıdır.
Abone: Yıllığı: 250
Altı aylığı 150 Kuruş
Adres:
P. K. 445 — İstanbul
Dizildiği ve basıldığı yer: ÜLKÜ Basımevi

Sanat Hayat içindir

(Baş tarafı Birinci sayfada)

du. Böyle olsaydı, düşündüğü, araştırdığı ve sevdiği anların hepsinde az çok sathî olması gerekirdi. Gerçi şairlik Goethe'yi bütün hayatı müddetince hiç bırakmamıştı; ama onun hayatı da herkesten başka yıldızların altında parlamıştı.

"En iyi bir zamanımda, beni çok iyi tanıyan dostlarım, bana şöyle demişlerdi: Yaşadıklarım, söylediklerimden daha iyi; söylediklerim de yazdıklarımdan daha iyi; yazdıklarım ise bastıklarımdan daha iyi imiş..."

Bu söz yarıyarıya doğru olmuş olsaydı, büyüklüğünü yalnız eserinde değil, hayatında da görenlerin hakkı olacaktı. O zaman da şüphesiz gene, bu hayatın örnek olacak tarafını üstadlığında, sanatında görenlerle, mizacında, lûtüfkârlığında, objektifliğinde ve insanlığında görenler arasında bir fark olacaktı.

İnsan Goethe ile şair Goethe arasındaki sınır, dünyaca ehemmiyet aldığı sanatını hayatile dokuduğu noktadadır. "*Sanat sanat içindir*,, görüşüyle ancak insan üstü harikaların sarhoşluğu içinde, içini kemiren insan hakiki şairdir. Bunun için garip de olsa, haklı olarak Goethe, acaba aslında şair midir gibi sorular ortaya çıkmıştır. Goethe şairdi, fakat "*sanat sanat içindir*,, lerin tipik şairi değil, hayatını eserine vakfetmiş, aksine eseri hayatına hizmet etmiştir. Bunun için de Goethe'nin eserlerini zengin ve kültürlü bir insanın zarif ev eşyasına benzetenler oldu, ve Goethe eserleriyle hayatını süslemiştir, dendi. Böyle olmuş olsaydı eserleri "*büyük bir itirafın parçaları*,, olamazdı, sevinç ve acılarına şekil veremezdi. Goethe hayatın içinde yaşıyordu; sanatı da hayatından fışkırıyordu. Her eseri ona daima yeni bir hayat için kuvvet vermiştir. Bunun için de görüşü: "*Sanat sanat içindir*,, değil, ancak "*sanat, hayat içindir*,, prensibine dayanıyordu.